

ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ
ԻՐԱՎԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏ
Քաղաքացիական իրավունքի ամբիոն

ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ ԾՐԱԳԻՐ

Դասընթաց՝	1903/B02 «Քաղաքացիական իրավունք-2»
Որակավորման աստիճան՝	բակալավրի կրթական ծրագիր
Կազմեց՝	իրավ. գիտ. թեկնածու, դոցենտ Դ.Սերոբյանը

ԾՐԱԳՐԻ ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

1903/B02 «Քաղաքացիական իրավունք-2» (6 կրեդիտ)

Շաբաթական 6 ժամ (48 դասախոսություն, 24 սեմինար, 24 գործնական, 84 ինքնուրույն աշխատանք) 4-րդ կիսամյակ, եզրափակիչ գնահատումով դասընթաց

Դասընթացի նպատակը

Դասընթացի նպատակն է ուսանողին ծանոթացնել սեփականության և պարտավորական հարաբերությունների իրավական կարգավորման հիմնահարցերին և առանձնահատկություններին, պարզաբանել սեփականության և պարտավորական իրավահարաբերությունների բնույթը, կարգավորման հիմնարար սկզբունքները, մասնակիցների կարգավիճակը, նրանց իրավունքների և պարտականությունների ծավալը, դրանց իրականացման եղանակները և առանձնահատկությունները:

Կրթական վերջնարդյունքները

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը

Կունենա գիտելիք և իմացություն

- սեփականությունից, սեփականության իրավունքից, սեփականության իրավունքի ձեռք բերման և դադարման հիմքերից, սեփականության իրավունքի տարբեր տեսակների քաղաքացիաիրավական կարգավորումներից, սեփականության իրավունքի իրականացման և պաշտպանության եղանակներից,
- պարտավորական իրավունքից, պարտավորական հարաբերությունների առաջացման, կատարման, կատարման ապահովման և դադարման իրավական ընթացակարգերից, պայմանագրային հարաբերությունների առաջացման, կնքման, կատարման և դադարման ընթացակարգերից:

Ունակ կլինի՝

(բուն մասնագիտական կարողություններ)

- գնահատել, վերլուծել և սահմանազատել սեփականության բոլոր ձևերը,
- տիրապետել սեփականատիրոջ իրավունքների ծավալին և դրանց պաշտպանության իրավական մեխանիզմներին,
- հասկանալ պարտավորական հարաբերությունների էությունը,
- պատկերացնել պարտավորությունների կատարման և կատարման ապահովման միջոցների կիրառման առանձնահատկությունները,
- վերլուծել և գնահատել պայմանագրային հարաբերությունների իրավական բնույթը,
- գնահատել պայմանագրային հարաբերությունների առաջացման, կնքման, կատարման և դադարման առանձնահատկությունները,
- հասկանալ պարտավորությունների խախտման համար պատասխանատվության նշանակությունը և պարտավորությունների դադարման հետևանքները.

Ստուգումների անցկացման ձևը և գնահատման չափանիշները

Նախատեսված է երկու ընթացիկ քննություն, յուրաքանչյուրը գնահատվում է առավելագույնը 4 միավոր և հանրագումարային քննություն՝ գնահատվում է առավելագույնը 10 միավոր:

1-ին ընթացիկ քննությունը ներառում է հարցաշարի 1-33 հարցերը (թեմա 1-7-ը ներառյալ): Քննությունն անցկացվում է գրավոր, առաջադրվում է երկու խնդիր՝ յուրաքանչյուրը երկու միավոր առավելագույն արժեքով:

2-րդ ընթացիկ քննությունը ներառում է հարցաշարի 34-70 հարցերը (թեմա 8-13-ը ներառյալ): Քննությունն անցկացվում է գրավոր, առաջադրվում է երկու խնդիր՝ յուրաքանչյուրը երկու միավոր առավելագույն արժեքով:

Եզրափակիչ քննությունը ներառում է հարցաշարի 1-70 հարցերը: Քննությունն անցկացվում է բանավոր: Առաջադրվում է 4 հարց՝ յուրաքանչյուրը 2.5 միավոր արժեքով:

Միավորների քայլը գրավոր և բանավոր քննությունների դեպքում 0.5 է:

Դասընթացի բովանդակությունը

ԹԵՄԱ 1 Սեփականության իրավունք: Ընդհանուր դրույթներ:

(4 ժամ դասախոսություն, 2 ժամ սեմինար, 2 ժամ գործնական)

1. Սեփականության և սեփականության իրավունքի հասկացությունը, ծագումը և տեսակները: Սեփականության իրավունքի սուբյեկտները, օբյեկտները:
2. Սեփականության իրավունքի բովանդակությունը՝ տիրապետման, օգտագործման և տնօրինման իրավագործությունները:
3. Սեփականության իրավունքի ձեռք բերման հիմքերը:
4. Սեփականության իրավունքի դադարման հիմքերը:

Հարց 1-4 կարդացվում է դասախոսություն տեսանյութերի օգնությամբ և միաժամանակ քննարկվում է ուսանողների հետ:

Հարց 1-4 սեմինար՝ ծրագրում ներառված հարցերով բանավեճային ստուգազրույց:

Հարց 1-4 գործնական պարապմունք՝ խնդիրների լուծում:

Հարց 1-4 Ինքնուրույն աշխատանք՝ քննարկվող թեմայի վերաբերյալ ուսանողները ինքնուրույն կատարում են օրենսդրության և դատական պրակտիկայի ուսումնասիրություն:

Թեմային վերաբերող պարտադիր գրականություն, նորմատիվ և դատական ակտեր

- Բարսեղյան Ս.Կ., Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական իրավունք, առաջին մաս, 2-րդ հրատ., Եր., 2009:
- Ավետիսյան Վ.Դ., Մեղրյան Ս.Գ. Քաղաքացիական իրավունք (գործնական պարապմունքների ձեռնարկ). Մաս առաջին. 2006. ԵՊՀ հրատ.
- ՀՀ Սահմանադրություն:
- ՀՀ քաղաքացիական օրենսգիրք:

- ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի թիվ 06-2454/2006 թ. քաղաքացիական գործով 28.09.2006թ. կայացված վճիռը:
- ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի թիվ ԱՎԴ2/0443/02/11 քաղաքացիական գործով 19.10.2012թ. կայացված վճիռը:

Թեմային վերաբերող լրացուցիչ գրականություն և նորմատիվ ակտեր

- ՀՀ հողային օրենսգիրք
- «ՀՀ պետական, հանրային և համայնքային բնակարանային ֆոնդի սեփականաշնորհման մասին» ՀՀ օրենք:
- Հայկական ՍՍՀ քաղաքացիական իրավունք, հատոր 1, Ս.Հ. Հովհաննիսյանի խմբ., Եր., ԵՂՀ հրատ., 1978.
- Гражданское право. Учебник. Под ред. А.П. Сергеева. М., 2010.
- Гражданское право. Учебник. Под ред. Е.А. Суханова. М., 2010.
- Комментарий к Гражданскому Кодексу Российской Федерации: части первой (постатейный). Под ред. Н.Д. Егорова и А.П. Сергеева. М., 2005.
- Иоффе О.С. Избранные труды. В 4-х томах. Т. I. М., 2004.
- Суханов Е.А. Лекции о праве собственности. М., 1991.
- Маттеи У., Суханов Е.А. Основные положения права собственности. М., 1999.
- К.И.Скловский. Собственность в гражданском праве. 4-ое изд. СТАТУТ.2008
- Крашенинников П.В. Современные проблемы права собственности и иных вещных прав на жилые помещения, М., 1997.
- Щенникова Л.В. Вещные права в гражданском праве России. М., 1996.
- Андреев В.К. Право собственности в России. М., 1993.
- Масевич М.Г. Основания приобретения права собственности на бесхозные вещи. В кн.: Проблемы современного гражданского права. Отв. ред. В.Н. Литовкин, В.А. Рахмилович. М., 2000.
- Колпакова А.В. Формы собственности и их соотношение. В кн.: Актуальные проблемы гражданского права. Под ред. С.С. Алексеева. М., 2000.
- Николаев М. Приобретение права собственности на находку // Хозяйство и право. М., 2000, № 11.
- Покровский И. Проблема собственности. В кн.: Покровский И. Основные проблемы гражданского права. Серия, «Классики российской цивилистики». М., 1998.
- Покровский И. Проблема владения. В кн.: Покровский И. Основные проблемы гражданского права. Серия, Классики российской цивилистики. М., 1998.
- Скловский К. Приобретательная давность // Российская юстиция. М., 1999, № 3.
- Суханов Е.А. Приобретение и прекращение права собственности // Хозяйство и право. М., 1998, № 6.
- Толстой Ю.К. Приобретательная давность // Правоведение. М., 1992, № 2.
- Белов В.А. Национализация в российском гражданском праве: история и современность // Законодательство. М., 1999, № 2.
- Зинченко С., Удовенко А., Галов В. Проблемы изъятия и конфискации имущества собственника // Хозяйство и право. М., 2000, № 1.
- Мартыненко И. Правовые последствия самовольного строительства // Законодательство и экономика. М., 2000, № 7.

ԹԵՄԱ 2 Քաղաքացիների սեփականության իրավունքը:

(4 ժամ դասախոսություն, 2 ժամ սեմինար, 2 ժամ գործնական)

1. Քաղաքացիների սեփականության իրավունքի հասկացությունը:
2. Քաղաքացիների սեփականության իրավունքի առաջացման հիմքերը:
3. Քաղաքացիների սեփականության իրավունքի օբյեկտների շրջանակը:
4. Քաղաքացիների սեփականության իրավունքի ներքո գտնվող գույքի քանակն ու արժեքը:
5. Հողամասը որպես քաղաքացիների սեփականության իրավունքի հատուկ օբյեկտ:
6. Բնակելի տարածությունը որպես քաղաքացիների սեփականության իրավունքի հատուկ օբյեկտ: Բնակելի և ոչ բնակելի տարածությունների հասկացությունը և հատկանիշները:
7. Գործարարությամբ զբաղվող քաղաքացիների սեփականության իրավունքը:
8. Քաղաքացիների սեփականության իրավունքի բովանդակությունը:

Հարց 1-8 կարդացվում է դասախոսություն տեսանյութերի օգնությամբ և միաժամանակ քննարկվում է ուսանողների հետ:

Հարց 1-8 սեմինար` ծրագրում ներառված հարցերով բանավեճային ստուգազրույց:

Հարց 1-8 գործնական պարապմունք` խնդիրների լուծում:

Հարց 1-8 ինքնուրույն աշխատանք` քննարկվող թեմայի վերաբերյալ ուսանողները ինքնուրույն կատարում են օրենսդրության և դատական պրակտիկայի ուսումնասիրություն:

Թեմային վերաբերող պարտադիր գրականություն, նորմատիվ և դատական ակտեր

- Բարսեղյան Տ.Կ., Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական իրավունք, առաջին մաս, 2-րդ հրատ., Եր., 2009:
- Հայկական ՍՍՀ քաղաքացիական իրավունք, հատոր 1, Ս.Հ. Հովհաննիսյանի խմբ., Եր., ԵՊՀ հրատ., 1978.
- Ավետիսյան Վ.Դ., Մեղրյան Ս.Գ. Քաղաքացիական իրավունք (գործնական պարապմունքների ձեռնարկ). Մաս առաջին. 2006. ԵՊՀ հրատ.
- ՀՀ Սահմանադրություն:
- ՀՀ քաղաքացիական օրենսգիրք:
- «Քաղաքաշինության մասին» ՀՀ օրենք:
- «Պետական բնակարանային ֆոնդի բնակարանների անհատույց մասնավորեցման մասին» ՀՀ օրենք:
- «Բազմաբնակարան շենքերի կառավարման մասին» ՀՀ օրենք:
- ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի թիվ 3-1889 (Ա) 2006թ. քաղաքացիական գործով 28.09.2006թ. կայացված վճիռը:
- ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի թիվ ԵԱԲԴ/0541/02/11 քաղաքացիական գործով 29.06.2012թ. կայացված վճիռը:

Թեմային վերաբերող լրացուցիչ գրականություն և նորմատիվ ակտեր

- ՀՀ հողային օրենսգիրք:
- Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսգիրք:

- «ՀՀ պետական, հանրային և համայնքային բնակարանային ֆոնդի սեփականաշնորհման մասին» ՀՀ օրենք:
- Գևորգյան Ա.Ա., Անձնական սեփականության իրավունք, Եր., ԵՊՀ հրատ., 1962.
- Гражданское право. Учебник. Под ред. А.П. Сергеева. М., 2010.
- Гражданское право. Учебник. Под ред. Е.А. Суханова. М., 2010.
- Комментарий к Гражданскому Кодексу Российской Федерации: части первой (постатейный). Под ред. Н.Д. Егорова и А.П. Сергеева. М., 2005.
- К.И.Скловский. Собственность в гражданском праве. 4-ое изд. СТАТУТ.2008
- Суханов Е.А. Лекции о праве собственности. М., 1991.
- Маттеи У., Суханов Е.А. Основные положения права собственности. М., 1999.
- Суханов Е.А. Приобретение и прекращение права собственности // Хозяйство и право. М., 1998, № 6.
- Суханов Е.А. Собственность граждан // Коммерческий вестник. 1990, № 4.
- Иванов А.А. Право личной собственности граждан СССР // Правоведение. 1988, № 5.
- Нерсесянц В.С. Концепция гражданской собственности // Советское государство и право. 1989, № 10.

ԹԵՄԱ 3 Իրավաբանական անձանց սեփականության իրավունք

(2 ժամ դասախոսություն, 2 ժամ սեմինար, 2 ժամ գործնական)

1. Իրավաբանական անձի սեփականության իրավունքի հասկացությունը:
2. Իրավաբանական անձանց սեփականության իրավունքի սուբյեկտները:
3. Տնտեսական ընկերակցությունների և ընկերությունների սեփականության իրավունքի ծագման հիմքերը:
4. Հիմնադիր անձանց (մասնակիցների) իրավունքները գույքի նկատմամբ:
5. Կանոնադրական կապիտալի բնութագիրը:
6. Տնտեսական ընկերակցությունների և ընկերությունների սեփականության իրավունքի բովանդակությունը:
7. Կոոպերատիվների սեփականության իրավունք:
8. Հասարակական միավորումների, հիմնադրամների, կրոնական, բարեգործական կազմակերպությունների և իրավաբանական անձանց միությունների սեփականության իրավունքը:

Հարց 1-8 կարդացվում է դասախոսություն տեսանյութերի օգնությամբ և միաժամանակ քննարկվում է ուսանողների հետ:

Հարց 1-8 սեմինար` ծրագրում ներառված հարցերով բանավեճային ստուգազրույց:

Հարց 1-8 գործնական պարապմունք` խնդիրների լուծում:

Հարց 1-8 ինքնուրույն աշխատանք` քննարկվող թեմայի վերաբերյալ ուսանողները ինքնուրույն կատարում են օրենսդրության և դատական պրակտիկայի ուսումնասիրություն:

Թեմային վերաբերող պարտադիր գրականություն և նորմատիվ ակտեր

- Բարսեղյան Տ.Կ., Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական իրավունք, առաջին մաս, 2-րդ հրատ., Եր., 2009:
- Ավետիսյան Վ.Դ., Բաժնետիրական իրավունք. Եր., 2004.

- Ավետիսյան Վ.Դ., Մեղրյան Ս.Գ. Քաղաքացիական իրավունք (գործնական պարապմունքների ձեռնարկ). Մաս առաջին. 2006. ԵՊՀ հրատ.
- ՀՀ քաղաքացիական օրենսգիրք:
- «Սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերությունների մասին» ՀՀ օրենք:
- «Բաժնետիրական ընկերությունների մասին» ՀՀ օրենք:
- «Հասարակական կազմակերպությունների մասին» ՀՀ օրենք:
- «Հիմնադրամների մասին» ՀՀ օրենք:
- «Պետական ոչ առևտրային կազմակերպությունների մասին» ՀՀ օրենք:
- «Պետական կառավարչական հիմնարկների մասին» ՀՀ օրենք:

Թեմային վերաբերող լրացուցիչ գրականություն և նորմատիվ ակտեր

- Братусь С.Н. Юридические лица в советском гражданском праве. М., 1947.
- Грешников И.П. Субъекты права. Часть I. Юридическое лицо в праве и законодательстве. Алматы, 2001.
- Гражданское право. Учебник. Под ред. А.П. Сергеева. М., 2010.
- Гражданское право. Учебник. Под ред. Е.А. Суханова. М., 2010.
- Комментарий к Гражданскому Кодексу Российской Федерации: части первой (постатейный). Под ред. Н.Д. Егорова и А.П. Сергеева. М., 2005.
- Комментарий к Федеральному закону ,Об обществах с ограниченной ответственностью». Под ред. М.Ю. Тихомирова. М., 2005.
- Комментарий Федерального закона об Акционерных обществах. Бернард Блэк, Рейнир Крэкман, Анна Тарасова. М., 1999.
- Цитович П.П. Очерк основных понятий торгового права. По изд. 1886 г. М., 2001.
- К.И.Скловский. Собственность в гражданском праве. 4-ое изд. СТАТУТ.2008
- Колпакова А.В. Формы собственности и их соотношение. В кн.: Актуальные проблемы гражданского права. Под ред. С.С. Алексеева. М., 2000.

ԹԵՄԱ 4 Պետական և համայնքային սեփականություն:

(2 ժամ դասախոսություն, 2 ժամ սեմինար)

1. Պետական սեփականության իրավունքի հասկացությունը:
2. Պետական սեփականության իրավունքի առաջացման և դադարման հիմքերը:
3. Պետական սեփականության իրավունքի օբյեկտների շրջանակը:
4. Պետական սեփականության իրավունքի բովանդակությունը:
5. Համայնքային սեփականության իրավունք:

Հարց 1-5 կարդացվում է դասախոսություն տեսանյութերի օգնությամբ և միաժամանակ քննարկվում է ուսանողների հետ:

Հարց 1-5 սեմինար` ծրագրում ներառված հարցերով բանավեճային ստուգազրույց:

Հարց 1-5 գործնական պարապմունք` խնդիրների լուծում:

Հարց 1-5 ինքնուրույն աշխատանք` քննարկվող թեմայի վերաբերյալ ուսանողները ինքնուրույն կատարում են օրենսդրության և դատական պրակտիկայի ուսումնասիրություն:

Թեմային վերաբերող պարտադիր գրականություն և նորմատիվ ակտեր

- Բարսեղյան Տ.Կ., Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական իրավունք, առաջին մաս, 2-րդ հրատ., Եր., 2009:
- Ավետիսյան Վ.Դ., Մեղրյան Ս.Գ. Քաղաքացիական իրավունք (գործնական պարապմունքների ձեռնարկ). Մաս առաջին. 2006. ԵՊՀ հրատ.
- ՀՀ քաղաքացիական օրենսգիրք:
- ՀՀ հողային օրենսգիրք:
- ՀՀ Ընդերքի մասին օրենսգիրք:
- ՀՀ Ջրային օրենսգիրք:
- «Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի մասին» ՀՀ օրենք:
- «Տեղական ինքնակառավարման մասին» :
- «Պետական ոչ առևտրային կազմակերպությունների մասին» ՀՀ օրենք:
- «Պետական կառավարչական հիմնարկների մասին» ՀՀ օրենք:
- Հայկական ՍՍՀ քաղաքացիական իրավունք, հատոր 1, Ս.Հ. Հով-հանիսյանի խմբ., Եր., ԵՊՀ հրատ., 1978.

Թեմային վերաբերող լրացուցիչ գրականություն և նորմատիվ ակտեր

- Братусь С.Н. Субъекты гражданского права. М., 1950.
- Колпакова А.В. Формы собственности и их соотношение. В кн.: Актуальные проблемы гражданского права. Под ред. С.С. Алексеева. М., 2000.
- Гражданское право. Учебник. Под ред. А.П. Сергеева. М., 2010.
- Гражданское право. Учебник. Под ред. Е.А. Суханова. М., 2010.
- Комментарий к Гражданскому Кодексу Российской Федерации: части первой (постатейный). Под ред. Н.Д. Егорова и А.П. Сергеева. М., 2005.
- Суханов Е.А. Развитие института вещных прав при переходе к рынку. В кн.: Гражданское право России при переходе к рынку. Отв. ред. Е.А. Суханов. М., 1995.

ԹԵՄԱ 5 Ընդհանուր սեփականության իրավունք:

(4 ժամ դասախոսություն, 2 ժամ սեմինար, 2 ժամ գործնական)

1. Ընդհանուր սեփականության հասկացությունը և ծագման հիմքերը:
2. Ընդհանուր սեփականության տեսակների (բաժնային, համատեղ) հասկացությունը և ընդհանուր բնութագիրը:
3. Ընդհանուր բաժնային սեփականության իրավունք:
4. Ընդհանուր բաժնային սեփականության իրավունքի ծագման հիմքերը:
5. Ընդհանուր բաժնային սեփականության իրավունքում համասեփականատերերի բաժինները որոշելու կարգը: Բաժնի մեծացման հիմքերը:
6. Ընդհանուր բաժնային սեփականության ներքո գտնվող գույքի տիրապետումը, օգտագործումը:
7. Ընդհանուր բաժնային սեփականության ներքո գտնվող գույքի բաժանումը և բաժնի առանձնացումը ընդհանուր գույքից: Դրամական փոխհատուցում տրամադրելու հիմքերը և կարգը:
8. Ընդհանուր բաժնային սեփականության իրավունքում բաժնի օտարման իրավունքը և դրա իրականացման կարգը: Բաժնի ձեռքբերման նախապատվության իրավունքը:
9. Ընդհանուր բաժնային սեփականության իրավունքում համասեփականատիրոջ բաժնի վրա բռնագանձում տարածելու կարգը:
10. Ընդհանուր համատեղ սեփականության իրավունք:

11. Ընդհանուր համատեղ սեփականության իրավունքի ծագման հիմքերը:
12. Ընդհանուր համատեղ սեփականության ներքո գտնվող գույքի տիրապետումը, օգտագործումը և տնօրինումը:
13. Ընդհանուր համատեղ սեփականության իրավունքում համասեփականատիրոջ բաժնի վրա բռնագանձում տարածելու կարգը:

Հարց 1-13 կարդացվում է դասախոսություն տեսանյութերի օգնությամբ և միաժամանակ քննարկվում է ուսանողների հետ:

Հարց 1-13 սեմինար` ծրագրում ներառված հարցերով բանավեճային ստուգազրույց:

Հարց 1-13 գործնական պարապմունք` խնդիրների լուծում:

Հարց 1-13 ինքնուրույն աշխատանք` քննարկվող թեմայի վերաբերյալ ուսանողները ինքնուրույն կատարում են օրենսդրության, դատական պրակտիկայի ուսումնասիրություն, կազմում են ամուսնական պայմանագրի նախագծեր և լսարանային քննարկման ընթացքում ներկայացնում իրենց դիրքորոշումը:

Թեմային վերաբերող պարտադիր գրականություն, նորմատիվ և դատական ակտեր

- Բարսեղյան Տ.Կ., Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական իրավունք, առաջին մաս, 2-րդ հրատ., Եր., 2009:
- Ղարախանյան Գ.Հ., Հայաստանի Հանրապետության ընտանեկան իրավունք, Եր., ԵՊՀ հրատ., 2005.
- Ավետիսյան Վ.Դ., Մեղրյան Ս.Գ. Քաղաքացիական իրավունք (գործնական պարապմունքների ձեռնարկ). Մաս առաջին. 2006. ԵՊՀ հրատ.
- ՀՀ քաղաքացիական օրենսգիրք:
- ՀՀ ընտանեկան օրենսգիրք:
- «ՀՀ պետական և հանրային բնակարանային ֆոնդի սեփականաշնորհման մասին» ՀՀ օրենք:
- ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի թիվ ԵԱԲԴ/1023/02/10 քաղաքացիական գործով 27.12.2011թ. կայացված վճիռը:
- ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի թիվ ԳԴ5/0023/02/06 քաղաքացիական գործով 27.05.2011թ. կայացված վճիռը:

Թեմային վերաբերող լրացուցիչ գրականություն և նորմատիվ ակտեր

- Ղարախանյան Գ.Հ., Ընդհանուր սեփականության իրավունք, Եր., ԵՊՀ հրատ., 1971.
- Հայկական ՍՍՀ քաղաքացիական իրավունք, հատոր 1, Ս.Հ. Հովհաննիսյանի խմբ., Եր., ԵՊՀ հրատ., 1978.
- Ղարախանյան Գ.Հ., Ընդհանուր համատեղ սեփականություն, ԵՊՀ գիտ. աշխ. ժող., Եր., 1960, թիվ 9:
- Ղարախանյան Գ.Հ., Ընդհանուր սեփականության իրավունքի հասկացությունը, ԵՊՀ գիտ. աշխ. ժող., Եր., 1966, թիվ 101:
- Ղարախանյան Գ.Հ., Ընդհանուր համատեղ սեփականության առաջացման հիմքերն ու եղանակները, ԵՊՀ գիտ. աշխ. ժող., Եր., 1967, թիվ 6:
- Гражданское право. Учебник. Под ред. А.П. Сергеева. М., 2010.
- Гражданское право. Учебник. Под ред. Е.А. Суханова. М., 2010.
- К.И.Скловский. Собственность в гражданском праве. 4-ое изд. СТАТУТ.2008

- Комментарий к Гражданскому Кодексу Российской Федерации: части первой (постатейный). Под ред. Н.Д. Егорова и А.П. Сергеева. М., 2005.
- Огибалин Ю.А. Особенности рассмотрения споров о разделе (выделе) общей собственности и общего права пользования. Тверь, 1992.

ԹԵՄԱ 6 Սեփականության իրավունքի պաշտպանությունը:

(2 ժամ դասախոսություն, 2 ժամ սեմինար, 2 ժամ գործնական)

1. Սեփականության իրավունքի պաշտպանության հասկացությունը:
2. Սեփականության իրավունքի պաշտպանության եղանակները:
3. Վինդիկացիոն հայցի հասկացությունը և նշանակությունը:
4. Վինդիկացիոն հայց հարուցելու (վինդիկացիայի) հիմքերը:
5. Վինդիկացիայի սուբյեկտները:
6. Վինդիկացիոն հայցը բավարարելու հիմքերը: Բարեխիղճ և անբարեխիղճ ձեռքբերողների հասկացությունը:
7. Անբարեխիղճ և բարեխիղճ ձեռք բերողից գույքը հետ պահանջելը: Բարեխիղճ ձեռքբերողի իրավունքների պաշտպանության անհրաժեշտությունը:
8. Վինդիկացիա և հայցային վաղեմություն:
9. Գույքն ուրիշի ապօրինի տիրապետությունից վերադարձնելու ժամանակ կատարվող հաշվարկները:
10. Սեփականության իրավունքի պաշտպանությունը տիրապետությունից զրկելու հետ չկապված խախտումներից (նեգատոր հայց):
11. Սեփականության իրավունքի ճանաչման հայց:

Հարց 1-11 կարդացվում է դասախոսություն տեսանյութերի օգնությամբ և միաժամանակ քննարկվում է ուսանողների հետ:

Հարց 1-11 սեմինար` ծրագրում ներառված հարցերով բանավեճային ստուգազրույց:

Հարց 1-11 գործնական պարապմունք` խնդիրների լուծում:

Հարց 1-11 ինքնուրույն աշխատանք` քննարկվող թեմայի վերաբերյալ ուսանողները ինքնուրույն կատարում են դատական պրակտիկայի ուսումնասիրություն, կազմում են սեփականության իրավունքի պաշտպանության հայցի նախագծեր:

Թեմային վերաբերող պարտադիր գրականություն, նորմատիվ և դատական ակտեր

- Բարսեղյան Տ.Կ., Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական իրավունք, առաջին մաս, 2-րդ հրատ., Եր., 2009:
- Ավետիսյան Վ.Դ., Մեղրյան Ս.Գ. Քաղաքացիական իրավունք (գործնական պարապմունքների ձեռնարկ). Մաս առաջին. 2006. ԵՊՀ հրատ.
- ՀՀ քաղաքացիական օրենսգիրք:
- ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգիրք:
- ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի թիվ ԱԲԴ/0647/02/09 քաղաքացիական գործով 27.05.2011թ. կայացված վճիռը:
- ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի թիվ ԵՄԴ/0324/02/08 քաղաքացիական գործով 04.03.2011թ. կայացված վճիռը:
- ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի թիվ ԵԿԴ/1572/02/08 քաղաքացիական գործով 18.09.2009թ. կայացված վճիռը:

Թեմային վերաբերող լրացուցիչ գրականություն և նորմատիվ ակտեր

- Հայկական ՄՍՀ քաղաքացիական իրավունք, հատոր 1, Ս.Հ. Հովհաննիսյանի խմբ., Եր., ԵՊՀ հրատ., 1978.
- Պետրոսյան Ռ.Գ. Հայաստանի քաղաքացիական դատավարություն. Եր., 2003.
- Гражданское право. Учебник. Под ред. А.П. Сергеева. М., 2010.
- Гражданское право. Учебник в 4-х томах. Изд. 3-е. Под ред. Е.А. Суханова. Т. 1, М., 2009.
- Комментарий к Гражданскому Кодексу Российской Федерации: части первой (постатейный). Под ред. Н.Д. Егорова и А.П. Сергеева. М., 2005.
- К.И.Скловский. Собственность в гражданском праве. 4-ое изд. СТАТУТ.2008
- Суханов Е.А. Лекции о праве собственности. М., 1991.
- Суханов Е.А. Право собственности и и иные вещные права. Способы их защиты (Комментарий к новому ГК). М., 1996.
- Витрянский В.В., Суханов Е.А. Защита права собственности. Сборник нормативных документов и материалов арбитражной практики с научно-практическим комментарием. М., 1993.
- Амфитеатров Г.Н. Иски собственников о возврате принадлежащего им имущества. М., 1945.
- Покровский И. Проблема владения. В кн.: Покровский И. Основные проблемы гражданского права. Серия ,Классики российской цивилистики. М., 1998.

ԹԵՄԱ 7 Սահմանափակ իրային իրավունքներ:

(2 ժամ դասախոսություն, 2 ժամ սեմինար, 2 ժամ գործնական)

1. Սահմանափակ իրային իրավունքներն իրային իրավունքների համակարգում:
2. Սահմանափակ իրային իրավունքների առանձնահատկությունները:
3. Իրային իրավունքների օբյեկտները:
4. Գրավի իրավունքը որպես սահմանափակ իրային իրավունք:
5. Պահումը որպես սահմանափակ իրային իրավունք:
6. Հողամասի մշտական օգտագործման իրավունք:
7. Բնակելի տարածության օգտագործման իրավունք, հասկացությունը, սուբյեկտները և օբյեկտը: Բնակելի տարածության օգտագործման իրավունքի դադարումը:
8. Փաստացի տիրապետումը:
9. Մերվիտուտի հասկացությունը: Մերվիտուտի տեսակները (կամավոր և հարկադիր):
10. Լրիվ տնտեսավարման և օպերատիվ կառավարման իրավունքները որպես սահմանափակ իրային իրավունքներ:

Հարց 1-10 կարդացվում է դասախոսություն տեսանյութերի օգնությամբ և միաժամանակ քննարկվում է ուսանողների հետ:

Հարց 1-10 սեմինար` ծրագրում ներառված հարցերով բանավեճային ստուգազրույց:

Հարց 1-10 գործնական պարապմունք` խնդիրների լուծում:

Հարց 1-10 Ինքնուրույն աշխատանք` քննարկվող թեմայի վերաբերյալ ուսանողները ինքնուրույն կատարում են օրենսդրության և դատական պրակտիկայի ուսումնասիրություն:

Թեմային վերաբերող պարտադիր գրականություն, նորմատիվ և դատական ակտեր

- Բարսեղյան Տ.Կ., Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական իրավունք, առաջին մաս, 2-րդ հրատ., Եր., 2009:
- Ավետիսյան Վ.Դ., Մեղրյան Ս.Գ. Քաղաքացիական իրավունք (գործնական պարապմունքների ձեռնարկ). Մաս առաջին. 2006. ԵՊՀ հրատ.
- ՀՀ քաղաքացիական օրենսգիրք:
- ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի թիվ ԱԸԱԴ/0364/02/11 քաղաքացիական գործով 19.10.2012թ. կայացված վճիռը:
- ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի թիվ ԵԱԲԴ/1023/02/10 քաղաքացիական գործով 27.09.2011թ. կայացված վճիռը:

Թեմային վերաբերող լրացուցիչ գրականություն և նորմատիվ ակտեր

- Հայկական ՍՍՀ քաղաքացիական իրավունք, հատոր 1, Ս.Հ. Հովհաննիսյանի խմբ., Եր., ԵՊՀ հրատ., 1978.
- Бабалян Л.А. Римское частное право. Ер., 1998.
- Гражданское право. Учебник. Под ред. А.П. Сергеева. М., 2010.
- Гражданское право. Учебник. Под ред. Е.А. Суханова. М., 2010.
- Комментарий к Гражданскому Кодексу Российской Федерации: части первой (постатейный). Под ред. Н.Д. Егорова и А.П. Сергеева. М., 2005.
- К.И.Скловский. Собственность в гражданском праве. 4-ое изд. СТАТУТ.2008
- Суханов Е.А. Право собственности и и иные вещные права. Способы их защиты (Комментарий к новому ГК). М., 1996.
- Маттеи У., Суханов Е.А. Основные положения права собственности. М., 1999.
- Щенникова Л.В. Вещные права в гражданском праве России. М., 1996.
- Покровский И. Проблема прав на чужие вещи. В кн.: Покровский И. Основные проблемы гражданского права. Серия «Классики российской цивилистики». М., 1998.
- Покровский И. Проблема владения. В кн.: Покровский И. Основные проблемы гражданского права. Серия «Классики российской цивилистики». М., 1998.
- Иоффе О.С. Избранные труды. В 4-х томах. Т. I. М., 2004.
- Чередникова М.В. О вещных правах по Гражданскому кодексу Российской Федерации. В кн.: Актуальные проблемы гражданского права. Под ред. С.С. Алексеева. М., 2000.

ԹԵՄԱ 8 Ընդհանուր ուսմունք պարտավորությունների մասին

(6 ժամ դասախոսություն, 2 ժամ սեմինար, 2 ժամ գործնական)

1. Պարտավորության հասկացությունը:
2. Պարտավորական իրավահարաբերությունների տարբերությունը սեփականության հարաբերություններից:
3. Պարտավորությունների ծագման հիմքերը:
4. Պարտավորական իրավունքի հասկացությունը: Պարտավորական իրավունքի ենթաճյուղային բնույթը:
5. Պարտավորական իրավունքի համակարգը: Պարտավորությունների դասակարգումը:
6. Պարտավորությունների սուբյեկտները, օբյեկտները և բովանդակությունը:

7. Անձանց բազմաթվությունը պարտավորության մեջ:
8. Բաժնային, համապարտ և լրացուցիչ պարտավորություններ:
9. Հետադարձ պահանջի (ռեգրեսի) իրավունք:
10. Անձանց փոփոխությունը պարտավորության մեջ. հասկացությունը, եղանակներն ու հետևանքները:
11. Պահանջի զիջումը (ցեսիա). հասկացությունը, հիմքերը, պայմանները, կարգը և ձևը:
12. Պարտքի փոխանցումը. հասկացությունը, պայմանները, կարգը և ձևը:

Հարց 1-12 կարդացվում է դասախոսություն տեսանյութերի օգնությամբ և միաժամանակ քննարկվում է ուսանողների հետ:

Հարց 1-12 սեմինար` ծրագրում ներառված հարցերով բանավեճային ստուգազրույց:

Հարց 1-12 գործնական պարապմունք` խնդիրների լուծում:

Հարց 1-12 ինքնուրույն աշխատանք` քննարկվող թեմայի վերաբերյալ ուսանողները ինքնուրույն կատարում են օրենսդրության, դատական պրակտիկայի ուսումնասիրություն, կազմում են պահանջի զիջման և պարտքի փոխանցման փաստաթղթեր:

Թեմային վերաբերող պարտադիր գրականություն, նորմատիվ և դատական ակտեր

- Բարսեղյան Ս.Կ., Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական իրավունք, առաջին մաս, 2-րդ հրատ., Եր., 2009:
- Ավետիսյան Վ.Դ., Մեղրյան Ս.Գ. Քաղաքացիական իրավունք (գործնական պարապմունքների ձեռնարկ). Մաս առաջին. 2006. ԵՊՀ հրատ.
- ՀՀ քաղաքացիական օրենսգիրք:
- ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի թիվ ՇԴ/0303/02/10 քաղաքացիական գործով 27.05.2011թ. կայացված վճիռը:
- ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի թիվ ԿԴ/0197/02/08 քաղաքացիական գործով 13.03.2009թ. կայացված վճիռը:
- ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի թիվ 07-1633/2007 քաղաքացիական գործով 10.10.2007թ. կայացված վճիռը:

Թեմային վերաբերող լրացուցիչ գրականություն և նորմատիվ ակտեր

- Հայկական ՍՍՀ քաղաքացիական իրավունք, հատոր 1, Ս.Հ. Հովհաննիսյանի խմբ., Եր., ԵՊՀ հրատ., 1978.
- Гражданское право. Учебник. Под ред. А.П. Сергеева. М., 2010.
- Брагинский М.И., Витрянский В.В. Договорное право. Книга первая: Общие положения. М., 2000.
- Гражданское право. Учебник. Под ред. Е.А. Суханова. М., 2010.
- Саватье Р. Теория обязательств. М., 1972.
- Новицкий И.Б., Лунц Л.А. Общее учение об обязательстве. М., 1950.
- Иоффе О.С. Обязательственное право. В кн.: Иоффе О.С. Избранные труды. В 4-х томах. Т. III. М., 2004.

ԹԵՄԱ 9 Քաղաքացիաիրավական պայմանագիր:

(6 ժամ դասախոսություն, 2 ժամ սեմինար, 2 ժամ գործնական)

1. Քաղաքացիաիրավական պայմանագրի հասկացությունը և նշանակությունը:
2. Պայմանագրի ազատության սկզբունքը: Պայմանագիր կնքելու պարտականությունը:
3. Քաղաքացիաիրավական պայմանագրերի դասակարգումը:
4. Պայմանագրի բովանդակությունը: Պայմանագիր և օրենք: Պայմանագրի էական պայմանները: Պայմանագրի առարկան որպես պայմանագրի էական պայման: Պայմանագրի սովորական և պատահական պայմանները: Կողմերի ռեկվիզիտների հասկացությունը և նշանակությունը:
5. Պայմանագրի ձևը: Բանավոր կնքվող պայմանագրեր: Կոնկլյուդենտ գործողությունները և լռությունը պայմանագիր կնքելիս: Հասարակ գրավոր ձևով կնքվող պայմանագրեր: Հասարակ գրավոր ձևը չպահպանելու հետևանքները: Նոտարական վավերացման ենթակա պայմանագրեր: Նոտարական ձևը չպահպանելու հետևանքները: Պայմանագրերից բխող իրավունքների պետական գրանցումը:
6. Պայմանագրի կնքման կարգը: Օֆերտայի հասկացությունը և բովանդակությունը: Ակցեպտի հասկացությունը և բովանդակությունը: Պայմանագրի կնքման պահը ըստ ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի: Պայմանագրի կնքումը մեկ փաստաթղթի ձևով: Փաստաթղթերի փոխանակման միջոցով պայմանագրի կնքումը: Օֆերտայի և ակցեպտի հետևանքը. հասկացությունը, կանոնները և հետևանքները: Ուշացումով ստացված ակցեպտ:
7. Պայմանագիրը փոփոխելը և լուծելը կողմերի փոխադարձ համաձայնությամբ: Պայմանագիրը փոփոխելը և լուծելը կողմերից մեկի պահանջով: Պայմանագիրը փոփոխելու և լուծելու ձևը:

Հարց 1-7 կարդացվում է դասախոսություն տեսանյութերի օգնությամբ և միաժամանակ քննարկվում է ուսանողների հետ:

Հարց 1-7 սեմինար` ծրագրում ներառված հարցերով բանավեճային ստուգազրույց:

Հարց 1-7 գործնական պարապմունք` խնդիրների լուծում:

Հարց 1-7 ինքնուրույն աշխատանք` քննարկվող թեմայի վերաբերյալ ուսանողները ինքնուրույն կատարում են դատական պրակտիկայի ուսումնասիրություն, կազմում են պայմանագրի, օֆերտայի և ակցեպտի, պայմանագրի լուծման և փոփոխման համաձայնագրերի նախագծեր:

Թեմային վերաբերող պարտադիր գրականություն, նորմատիվ և դատական ակտեր

- Բարսեղյան Տ.Կ., Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական իրավունք, առաջին մաս, 2-րդ հրատ., Եր., 2009:
- Ավետիսյան Վ.Դ., Մեղրյան Ս.Գ. Քաղաքացիական իրավունք (գործնական պարապմունքների ձեռնարկ). Մաս առաջին. 2006. ԵՊՀ հրատ.
- ՀՀ քաղաքացիական օրենսգիրք:
- «Նոտարիատի մասին» ՀՀ օրենք:
- «Առևտրի և ծառայությունների մասին» ՀՀ օրենք:
- «Գույքի նկատմամբ իրավունքների պետական գրանցման մասին» ՀՀ օրենք:
- «Հրապարակային սակարկությունների մասին» ՀՀ օրենք:
- ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի թիվ ՇԴ/0303/02/10 քաղաքացիական գործով 27.05.2011թ. կայացված վճիռը:

- ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի թիվ ԵԱԲԴ/1246/02/09 քաղաքացիական գործով 27.05.2011թ. կայացված վճիռը:
- ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի թիվ ԵՄԴ/0720/02/10 քաղաքացիական գործով 29.06.2012թ. կայացված վճիռը:

Թեմային վերաբերող լրացուցիչ գրականություն և նորմատիվ ակտեր

- Հայկական ՍՍՀ քաղաքացիական իրավունք, հատոր 1, Ս.Ն. Հովհաննիսյանի խմբ., Եր., ԵՊՀ հրատ., 1978.
- Բարսյան Լ.Ա., Պայմանագիրը սովետական քաղաքացիական իրավունքում, Եր., ԵՊՀ հրատ., 1975.
- Гражданское право. Учебник. Под ред. А.П. Сергеева. М., 2010.
- Брагинский М.И., Витрянский В.В. Договорное право. Книга первая: Общие положения. М., 2009.
- Гражданское право. Учебник. Под ред. Е.А. Суханова. М., 2010.
- Сватье Р. Теория обязательств. М., 1972.
- Новицкий И.Б., Лунц Л.А. Общее учение об обязательстве. М., 1950.
- Иоффе О.С. Обязательственное право. В кн.: Иоффе О.С. Избранные труды. В 4-х томах. Т. III. М., 2004.
- Агарков М.М. Обязательство по советскому гражданскому праву. М., 1940.
- Халфина Р.О. Значение и сущность договора в советском социалистическом гражданском праве. М., 1954.
- Лунц В.В. Заключение и исполнение хозяйственных договоров. М.,

ԹԵՄԱ 10 Պարտավորությունների կատարումը:

(4 ժամ դասախոսություն, 2 ժամ սեմինար, 2 ժամ գործնական)

1. Պարտավորությունների կատարման հասկացությունը և նշանակությունը:
2. Պարտավորությունների կատարման սկզբունքները: Պարտավորությունների ռեալ կատարման սկզբունքը: Պարտավորությունների պատշաճ կատարման սկզբունքը: Խնայողության սկզբունքը: Գործնական պարկեշտության (էթիկայի) սկզբունքը:
3. Պարտավորությունների կատարման սուբյեկտները: Պարտավորության կատարումը երրորդ անձի օգտին: Պարտավորության կատարումը երրորդ անձի կողմից:
4. Պարտավորության կատարման առարկան: Դրամական պարտավորությունների կատարումը:
5. Պարտավորության կատարման որակը:
6. Պարտավորության կատարման ժամկետը:
7. Պարտավորության կատարման վայրը և եղանակը:

Հարց 1-7 կարդացվում է դասախոսություն տեսանյութերի օգնությամբ և միաժամանակ քննարկվում է ուսանողների հետ:

Հարց 1-7 սեմինար` ծրագրում ներառված հարցերով բանավեճային ստուգազրույց:

Հարց 1-7գործնական պարապմունք` խնդիրների լուծում:

Հարց 1-7 ինքնուրույն աշխատանք՝ քննարկվող թեմայի վերաբերյալ ուսանողները ինքնուրույն կատարում են դատական պրակտիկայի ուսումնասիրություն, կազմում են պայմանագրի, պայմանագրի լուծման և փոփոխման համաձայնագրի նախագծեր:

Թեմային վերաբերող պարտադիր գրականություն, նորմատիվ և դատական ակտեր

- Բարսեղյան Տ.Կ., Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական իրավունք, առաջին մաս, 2-րդ հրատ., Եր., 2009:
- Ավետիսյան Վ.Դ., Մեղրյան Ս.Գ. Քաղաքացիական իրավունք (գործնական պարապմունքների ձեռնարկ). Մաս առաջին. 2006. ԵՊՀ հրատ.
- ՀՀ քաղաքացիական օրենսգիրք:
- ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի թիվ ՇԴ/0303/02/10 քաղաքացիական գործով 27.05.2011թ. կայացված վճիռը:
- ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի թիվ ԵՔԴ/0595/04/08 քաղաքացիական գործով 27.05.2011թ. կայացված վճիռը:

Թեմային վերաբերող լրացուցիչ գրականություն և նորմատիվ ակտեր

- Հայկական ՍՍՀ քաղաքացիական իրավունք, հատոր 1, Ս.Հ. Հովհաննիսյանի խմբ., Եր., ԵՊՀ հրատ., 1978.
- Брагинский М.И., Витрянский В.В. Договорное право. Книга первая: Общие положения. М., 2009.
- Гражданское право. Учебник. Под ред. А.П. Сергеева. М., 2010.Гражданское право. Учебник. Под ред. Е.А. Суханова. М., 2010.
- Толстой Ю.К. Исполнение обязательств. М., 1973.
- Новицкий И.Б., Лунц Л.А. Общее учение об обязательстве. М., 1950.
- Иоффе О.С. Обязательственное право. В кн.: Иоффе О.С. Избранные труды. В 4-х томах. Т. III. М., 2004.
- Агарков М.М. Обязательство по советскому гражданскому праву. М., 1940.
- Лунц В.В. Заключение и исполнение хозяйственных договоров. М., 1978.

ԹԵՄԱ 11 Պարտավորությունների կատարման ապահովումը: Պարտավորությունների կատարման ապահովումը:

(4 ժամ դասախոսություն, 2 ժամ սեմինար, 2 ժամ գործնական)

1. Պարտավորությունների կատարման ապահովման հասկացությունը և միջոցները:
2. Տուժանքի հասկացությունը և տեսակները:
3. Գրավի հասկացությունը: Գրավի ծագման հիմքերը: Գրավի պայմանագիրը և այդ պայմանագրի ձևը: Գրավի առարկա: Գրավատուի և գրավառուի իրավունքներն ու պարտականությունները:
4. Գրավի տեսակները՝ գրավական, գրավատուն հանձնված գույքի գրավ, իրավունքի գրավ, դրամական միջոցների գրավ, կոշտ գրավ, շրջանառության մեջ գտնվող ապրանքների գրավ և հիփոթեք: Գրավի իրավունքի պետական գրանցումը:
5. Երաշխավորության հասկացությունը:
6. Երաշխիք:
7. Կանխավճար: Կանխավճարի տարբերությունն ավանսից:
8. Պահում:

Հարց 1-8 կարդացվում է դասախոսություն տեսանյութերի օգնությամբ և միաժամանակ քննարկվում է ուսանողների հետ:

Հարց 1-8 սեմինար՝ ծրագրում ներառված հարցերով բանավեճային ստուգազրույց:

Հարց 1-8 գործնական պարապմունք՝ խնդիրների լուծում:

Հարց 1-8 ինքնուրույն աշխատանք՝ քննարկվող թեմայի վերաբերյալ ուսանողները ինքնուրույն կատարում են դատական պրակտիկայի ուսումնասիրություն, կազմում են գրավի, երաշխավորության պայմանագրի, երաշխիքի նախագծեր:

Թեմային վերաբերող պարտադիր գրականություն, նորմատիվ և դատական ակտեր

- Բարսեղյան Տ.Գ., Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական իրավունք, առաջին մաս, 2-րդ հրատ., Եր., 2009:
- Ավետիսյան Վ.Դ., Մեղրյան Ս.Գ. Քաղաքացիական իրավունք (գործնական պարապմունքների ձեռնարկ). Մաս առաջին. 2006. ԵՊՀ հրատ.
- ՀՀ քաղաքացիական օրենսգիրք:
- «Գրավատների և գրավատնային գործունեության մասին» ՀՀ օրենք:
- «Գույքի նկատմամբ իրավունքների պետական գրանցման մասին» ՀՀ օրենք:
- «Շարժական գույքի կադաստրի վարման, շարժական գույքի գրավի իրավունքի, լիզինգի պայմանագրով վարձակալության իրավունքի գրանցման մասին» ՀՀ օրենք:
- ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի թիվ ԵԱԲԴ/1246/02/10 քաղաքացիական գործով 27.05.2011թ. կայացված վճիռը:
- ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի թիվ ՀԲԴ/0042/02/08 քաղաքացիական գործով 11.08.2009թ. կայացված վճիռը:
- ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի թիվ ԼԴ/0777/02/09 քաղաքացիական գործով 11.04.2011թ. կայացված վճիռը:

Թեմային վերաբերող լրացուցիչ գրականություն և նորմատիվ ակտեր

- Հայկական ՍՍՀ քաղաքացիական իրավունք, հատոր 1, Ս.Հ. Հովհաննիսյանի խմբ., Եր., ԵՊՀ հրատ., 1978.
- Гражданское право. Учебник. Под ред. А.П. Сергеева. М., 2010.
- Брагинский М.И., Витрянский В.В. Договорное право. Книга первая: Общие положения. М., 2007.
- Гражданское право. Учебник. Под ред. Е.А. Суханова. М., 2010.
- Берник В.Р., Гринемаер Е.А., Баженов О.И. Обеспечение исполнения обязательств. М.: изд-во «Аналитика-Пресс», 1998.
- Комментарий к Гражданскому Кодексу Российской Федерации: части первой (постатейный). Под ред. Н.Д. Егорова и А.П. Сергеева. М., 2005.

ԹԵՄԱ 12 Պատասխանատվությունը պարտավորությունների խախտման համար:

(4 ժամ դասախոսություն, 2 ժամ սեմինար, 2 ժամ գործնական)

1. Քաղաքացիաիրավական պատասխանատվության հասկացությունը և նշանակությունը:
2. Քաղաքացիաիրավական պատասխանատվության տեսակները:
3. Քաղաքացիական պատասխանատվության պայմանները:
4. Քաղաքացիաիրավական պատասխանատվության չափը:

5. Քաղաքացիաիրավական պատասխանատվությունից ազատելու հիմքերը:
Պատահարի և անհաղթահարելի ուժի հասկացությունը:

Հարց 1-5 կարդացվում է դասախոսություն տեսանյութերի օգնությամբ և միաժամանակ քննարկվում է ուսանողների հետ:

Հարց 1-5 սեմինար` ծրագրում ներառված հարցերով բանավեճային ստուգազրույց:

Հարց 1-5 գործնական պարապմունք` խնդիրների լուծում:

Հարց 1-5 ինքնուրույն աշխատանք` քննարկվող թեմայի վերաբերյալ ուսանողները ինքնուրույն կատարում են օրենսդրության և դատական պրակտիկայի ուսումնասիրություն:

Թեմային վերաբերող պարտադիր գրականություն, նորմատիվ և դատական ակտեր

- Բարսեղյան Ս.Կ., Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական իրավունք, առաջին մաս, 2-րդ հրատ., Եր., 2009:
- Բարսեղյան Ս.Կ., Գույքային պատասխանատվության զարգացման էվոլյուցիան // Օրենք և իրականություն, Եր., 2003, թիվ 19-20:
- Բարսեղյան Ս.Կ., Գույքային պատասխանատվության հասկացությունը // Իրավագիտության հարցեր, Եր., 2003, թիվ 4:
- Բարսեղյան Ս.Կ., Քաղաքացիաիրավական պատասխանատվության տեսակները // Իրավագիտության հարցեր, 2004, թիվ 1-2:
- Բարսեղյան Ս.Կ., Գործարարական ռիսկը որպես պատասխանատվության պայման // Իրավագիտության հարցեր, 2004, թիվ 3:
- Բարսեղյան Ս.Կ., Մեղքի հիմնահարցը քաղաքացիական իրավունքում // ԵՊՀ իրավաբանական ֆակուլտետի 70 ամյակին նվիրված գիտական աշխատանքների ժողովածու, Եր., 2003:
- Ավետիսյան Վ.Դ., Մեղքի Ս.Գ. Քաղաքացիական իրավունք (գործնական պարապմունքների ձեռնարկ). Մաս առաջին. 2006. ԵՊՀ հրատ.
- ՀՀ քաղաքացիական օրենսգիրք:
- ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի թիվ ԳԴ/0449/02/09 քաղաքացիական գործով 11.04.2011թ. կայացված վճիռը:
- ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի թիվ ԵԿԴ/0883/02/09 քաղաքացիական գործով 18.09.2009թ. կայացված վճիռը:

Թեմային վերաբերող պարտադիր գրականություն և նորմատիվ ակտեր

- Հայկական ՍՍՀ քաղաքացիական իրավունք, հատոր 1, Ս.Հ. Հովհաննիսյանի խմբ., Եր., ԵՊՀ հրատ., 1978.
- ՀՀ դատարանների նախագահների խորհրդի որոշումը «Դրամական պարտավորությունը չկատարելու համար պատասխանատվության վերաբերյալ օրենսդրության կիրառման դատական պրակտիկայի մասին» 02.06.2000:
- Иоффе О.С. Избранные труды. В 4-х томах. Т. I. М., 2004.
- Гражданское право. Учебник. Под ред. А.П. Сергеева. М., 2010.
- Гражданское право. Учебник. Под ред. Е.А. Суханова. М., 2010.
- Брагинский М.И., Витрянский В.В. Договорное право. Книга первая: Общие положения. М., 2007.

- Братусь С.Н. Юридическая ответственность и законность. М., 1976.
- Павлодский Е.А. Случай и непреодолимая сила в гражданском праве. М., 1978.

ԹԵՄԱ 13 Պարտավորությունների դադարումը:

(4 ժամ դասախոսություն, 2 ժամ գործնական)

1. Պարտավորությունների դադարման հասկացությունը և նշանակությունը:
2. Պարտավորությունների դադարման հիմքերը:
3. Պարտավորությունների դադարումը կատարմամբ:
4. Հրաժարագին:
5. Հաշվանցում:
6. Պարտատիրոջ և պարտապանի համընկնում:
7. Պարտավորության դադարումը նորացմամբ:
8. Պարտքի ներում:
9. Պարտավորությունների դադարում կատարման անհնարինության պատճառով:
10. Պարտավորության դադարումը պետական ակտի հիման վրա:
11. Պարտավորության դադարումը պարտապանի կամ պարտատիրոջ մահվան և իրավաբանական անձի լուծարման հիմքով:

Հարց 1-11 կարդացվում է դասախոսություն տեսանյութերի օգնությամբ և միաժամանակ քննարկվում է ուսանողների հետ:

Հարց 1-11 գործնական պարապմունք` խնդիրների լուծում:

Հարց 1-11 ինքնուրույն աշխատանք` քննարկվող թեմայի վերաբերյալ ուսանողները ինքնուրույն կատարում են օրենսդրության, դատական պրակտիկայի ուսումնասիրություն, կազմում են պայմանագրի լուծման համաձայնագրի նախագծեր:

Թեմային վերաբերող պարտադիր գրականություն, նորմատիվ և դատական ակտեր

- Բարսեղյան Տ.Կ., Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական իրավունք, առաջին մաս, 2-րդ հրատ., Եր., 2009
- Ավետիսյան Վ.Դ., Մեղրյան Ս.Գ. Քաղաքացիական իրավունք (գործնական պարապմունքների ձեռնարկ). Մաս առաջին. 2006. ԵՊՀ հրատ.
- ՀՀ քաղաքացիական օրենսգիրք:
- ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի թիվ ԵՔԴ/0604/02/08 քաղաքացիական գործով 18.09.2009թ. կայացված վճիռը:
- ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի թիվ ԱՎԴ/0042/02/10 քաղաքացիական գործով 11.03.2011թ. կայացված վճիռը:

Թեմային վերաբերող լրացուցիչ գրականություն և նորմատիվ ակտեր

- Հայկական ՍՍՀ քաղաքացիական իրավունք, հատոր 1, Ս.Հ. Հովհաննիսյանի խմբ., Եր., ԵՊՀ հրատ., 1978.
- Брагинский М.И., Витрянский В.В. Договорное право. Книга первая: Общие положения. М., 2007.
- Гражданское право. Учебник. Под ред. Е.А. Суханова. М., 2010.
- Гражданское право. Учебник. Под ред. А.П. Сергеева. М., 2010.

- Комментарий к Гражданскому Кодексу Российской Федерации: части первой (постатейный). Под ред. Н.Д. Егорова и А.П. Сергеева. М., 2005.

«Քաղաքացիական իրավունք» դասընթացի համար առաջարկվող ընդհանուր գրականություն

- 1 Բարսեղյան Տ.Կ. «Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական իրավունք» Երևան, հատոր 1, 2009:
- 2 «Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական իրավունք», հատոր 2: Երևան, 2010
- 3 Ավետիսյան Վ.Գ. «Բաժնետիրական իրավունք» Մենագրություն ԵՊՀ հրատ., 2005թ.
- 4 Ավետիսյան Վ.Գ. «Հոռմեական մասնավոր իրավունք» Ուսումնամեթոդական ձեռնարկ. ԵՊՀ հրատ., 2013թ.
- 5 Հայկական ՍՍՀ քաղաքացիական իրավունք, հատոր 1, Ս.Հ. Հովհանիսյանի խմբ., Եր., ԵՊՀ հրատ., 1978.
- 6 Гражданское право. Под ред. Алексеева С.С. 3-е изд., перераб. и доп. - М.: 2011.
- 7 М.И., Витрянский В.В. Договорное право. Книга первая: Общие положения. М., 2007.
- 8 Гражданское право. Учебник в 4-х томах. Под ред. А.П. Сергеева. М., 2010.
- 9 Гражданское право. Учебник. Под ред. Е.А. Суханова. М., 2010.
- 10 К.И.Скловский. Собственность в гражданском праве. 4-ое изд. СТАТУТ.2008
- 11 Толстой Ю.К. Исполнение обязательств. М., 1973.
- 12 Новицкий И.Б., Лунц Л.А. Общее учение об обязательстве. М., 1950.
- 13 Иоффе О.С. Обязательственное право. В кн.: Иоффе О.С. Избранные труды. В 4-х томах. Т. III. М., 2004.
- 14 Агарков М.М. Обязательство по советскому гражданскому праву. М., 1940.
- 15 Лунц В.В. Заключение и исполнение хозяйственных договоров. М., 1978.
- 16 Иоффе О.С. Избранные труды. В 4-х томах. Т. I. М., 2004.
- 17 Суханов Е.А. Лекции о праве собственности. М., 1991.
- 18 Маттеи У., Суханов Е.А. Основные положения права собственности. М., 1999.
- 19 К.И.Скловский. Собственность в гражданском праве. 4-ое изд. СТАТУТ.2008
- 20 Крашенинников П.В. Современные проблемы права собственности и иных вещных прав на жилые помещения, М., 1997.
- 21 Щенникова Л.В. Вещные права в гражданском праве России. М., 1996.
- 22 Андреев В.К. Право собственности в России. М., 1993.
- 23 Масевич М.Г. Основания приобретения права собственности на бесхозяйные вещи. В кн.: Проблемы современного гражданского права. Отв. ред. В.Н. Литовкин, В.А. Рахмилович. М., 2000.
- 24 Колпакова А.В. Формы собственности и их соотношение. В кн.: Актуальные проблемы гражданского права. Под ред. С.С. Алексеева. М., 2000.

- 25 Николаев М. Приобретение права собственности на находку // Хозяйство и право. М., 2000, № 11.
- 26 Покровский И. Проблема собственности. В кн.: Покровский И. Основные проблемы гражданского права. Серия, «Классики российской цивилистики». М., 1998.
- 27 Покровский И. Проблема владения. В кн.: Покровский И. Основные проблемы гражданского права. Серия, Классики российской цивилистики. М., 1998.
- 28 Скловский К. Приобретательная давность // Российская юстиция. М., 1999, № 3.
- 29 Суханов Е.А. Приобретение и прекращение права собственности // Хозяйство и право. М., 1998, № 6.
- 30 Толстой Ю.К. Приобретательная давность // Правоведение. М., 1992, № 2.
- 31 Белов В.А. Национализация в российском гражданском праве: история и современность // Законодательство. М., 1999, № 2.
- 32 Зинченко С., Удовенко А., Галов В. Проблемы изъятия и конфискации имущества собственника // Хозяйство и право. М., 2000, № 1.
- 33 Мартыненко И. Правовые последствия самовольного строительства // Законодательство и экономика. М., 2000, № 7.

Ինտերնետային կայքեր

- www.arlis.am
- www.armlaw.am
- www.datalex.am
- www.iravaban.am
- www.court.am
- www.garant.ru
- www.consultant.ru

Հ Ա Ր Ց Ա Շ Ա Ր

1. Սեփականության հասկացությունը:
2. Սեփականության իրավունքի հասկացությունը:
3. Սեփականության իրավունքի սուբյեկտները, օբյեկտները:
4. Սեփականության իրավունքի բովանդակությունը:
5. Սեփականության իրավունքի ձեռք բերման հիմքերը:
6. Սեփականության իրավունքի դադարման հիմքերը:
7. Քաղաքացիների սեփականության իրավունքի հասկացությունը:
8. Քաղաքացիների սեփականության իրավունքի սուբյեկտները, օբյեկտները:
9. Քաղաքացիների սեփականության իրավունքի բովանդակությունը:
10. Քաղաքացիների սեփականության իրավունքի ձեռք բերման հիմքերը:
11. Քաղաքացիների սեփականության իրավունքի դադարման հիմքերը:
12. Իրավաբանական անձանց սեփականության իրավունքի հասկացությունը:
13. Իրավաբանական անձանց սեփականության իրավունքի սուբյեկտները, օբյեկտները:
14. Իրավաբանական անձանց սեփականության իրավունքի բովանդակությունը:
15. Տնտեսական ընկերությունների և ընկերակցությունների սեփականության իրավունքը:
16. Կոոպերատիվների սեփականության իրավունքը:
17. Ոչ առևտրային կազմակերպությունների սեփականության իրավունքը:
18. Պետական սեփականության իրավունքի հասկացությունը:
19. Պետական սեփականության իրավունքի օբյեկտները:
20. Պետական սեփականության իրավունքի ծագման և դադարման հիմքերը:
21. Պետական սեփականության իրավունքի բովանդակությունը:
22. Համայնքային սեփականության իրավունք:
23. Ընդհանուր սեփականության իրավունքի հասկացությունը:
24. Ընդհանուր բաժնային սեփականություն:
25. Ընդհանուր համատեղ սեփականություն:
26. Սեփականության իրավունքի պաշտպանության հասկացությունը:
27. Սեփականության իրավունքի պաշտպանության եղանակները:
28. Ուրիշի ապօրինի տիրապետությունից գույքը հետ պահանջելը (վինդիկացիոն հայց):
29. Գույքը ուրիշի ապօրինի տիրապետությունից հետ պահանջելու ժամանական կատարվող հաշվարկները:
30. Սեփականության իրավունքի պաշտպանությունը տիրապետությունից զրկելու հետ չկապված խախտումներից (նեգատոր հայց)
31. Սեփականության իրավունքի ճանաչման հայց:
32. Իրային իրավունքի հասկացությունը:
33. Իրային իրավունքի տեսակները:

34. Պարտավորության հասկացությունը, տեսակները և տարրերը:
35. Պարտավորության սուբյեկտները:
36. Պարտավորության օբյեկտները:
37. Պարտավորության բովանդակությունը:
38. Պարտավորությունների դասակարգումը:
39. Պարտավորությունների ծագման հիմքերը:
40. Անձանց բազմաթիվությունը պարտավորության մեջ:
41. Անձանց փոփոխությունը պարտավորության մեջ:
42. Ռեգրեսային պարտավորություններ:
43. Պայմանագիր հասկացությունը և նշանակությունը:
44. Պայմանագրի տեսակները:
45. Պայմանագրի բովանդակությունը և ձևը:
46. Պայմանագրի կնքման կարգը:
47. Պայմանագիրը փոփոխելը և լուծելը:
48. Պարտավորության կատարման հասկացությունը և սկզբունքները:
49. Գործարարական պարկեշտության սկզբունքը:
50. Խնայողության սկզբունքը:
51. Պարտավորությունների պատշաճ կատարման պայմանները:
52. Պարտավորությունների առարկան և նրա որակը:
53. Պարտավորությունների կատարման ժամկետները:
54. Պարտավորությունների կատարման վայրը:
55. Պարտավորությունների հանդիպական կատարումը:
56. Պարտավորության կատարման ապահովման հասկացությունը:
57. Տուժանքը որպես պարտավորության կատարման ապահովման միջոց:
58. Գրավը որպես պարտավորության կատարման ապահովման միջոց:
59. Երաշխավորություն որպես պարտավորության կատարման ապահովման միջոց:
60. Երաշխիքը որպես պարտավորության կատարման ապահովման միջոց:
61. Երաշխիքը որպես պարտավորության կատարման ապահովման միջոց:
62. Կանխավճար:
63. Պահում:
64. Քաղաքացիաիրավական պատասխանատվության հասկացությունը:
65. Քաղաքացիաիրավական պատասխանատվության տեսակները և նշանակությունը:
66. Պատասխանատվության պայմանները (հիմքերը):
67. Պատասխանատվության չափը:
68. Պատասխանատվությունից ազատելու պայմանները:
69. Պարտավորությունների դադարման հասկացությունը և դրա տեսակները:
70. Պարտավորությունների դադարման ընդհանուր հիմքերը: